

Trabzon Çalışmaları Dergisi

Journal of Trabzon Studies

Cilt/Vol 3 | Sayı/No 1
Aralık/December 2023

ARALIK 2023 | CİLT 3 - SAYI 1
DECEMBER 2023 | VOL. 3 - NO. 1

TRABZON ÇALIŞMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF
TRABZON STUDIES

2021 yılı itibarıyla yayın hayatına başlayan *Trabzon Çalışmaları Dergisi*, sosyal, beşeri, idari bilimler, şehir bölge planlama, peyzaj ve mimarlık alanlarında çalışmalara yer verilen hakemli akademik bir yayındır. Dergi, Trabzon kentine dair farklı disiplinlerin kendi yaklaşımları çerçevesinde ortaya koyacağı araştırma makaleleri çerçevesinde kente dair bir platform oluşturmayı ve bunu kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır. Dergi, Trabzon kentine dair tüm disiplinlerin gerçekleştireceği yeni veriler ortaya koyan, mevcut veriler doğrultusunda kent sorunlarını tartışan tüm araştırma makalelerinin yanı sıra teorik ve kavramsal bağlamda kentin farklı unsurlarını tartışan makalelere de açıktır. Dergide kuramsal ve analitik özgün araştırma makalelerinin yanı sıra kısa makale, rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da dergi bünyesinde her sayıda belirli oranda yer verilecektir.

Trabzon Çalışmaları Dergisi Temmuz ve Aralık aylarında olmak yılda iki kez yayımlanır.

Dergide yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yazarlara aittir; Derginin sorumluluğu yoktur.

EDİTÖRLER | *Editors*

Muharrem BAYRAK

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Abdullah UZUN

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Özgür TÜFEKÇİ

DANIŞMA KURULU | *Advisory Board*

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ

Prof. Dr. Bünyamin ER, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. İsmail KÖSE, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Vahit GÜNTAY, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Umut ÜZAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Cenk BEYAZ, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. Hüseyin YADİGAROĞLU, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

İLETİŞİM | *Contact*

E-Posta: trabzoncalismalari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

- 6-28 Araştırma Makalesi Çambaşı Mutfak Kültüründe Kullanılan Araç Ve Gereçler Ve Gıda Saklama Yöntemleri Üzerine İşlevsel Açıdan Bir İnceleme
A Functional Study on The Tools and Food Preservation Methods Used in Çambaşı Kitchen Culture
Yusuf Ziya Sümbüllü & Emel Yaman
- 29-47 Araştırma Makalesi Trabzon Belediyesi'nin Kuruluşu ve Tarihi ile Cumhuriyet Dönemindeki Trabzon Belediye Seçimleri ve Belediye Başkanları
The Establishment and History of Trabzon Municipality and Trabzon Municipal Elections and Mayors in the Republican Period
Hakan Şener
- 48-50 Kitap İncelemesi Yassıada'da Trabzon Temsilciler
Muhammed Lütfü Osmanoğlu
- 51-64 Bibliyografya 2023 yılında Trabzon Üzerine Yazılmış Kitap ve Makaleler

Trabzon Belediyesi'nin Kuruluşu ve Tarihi ile Cumhuriyet Dönemindeki Trabzon Belediye Seçimleri ve Belediye Başkanları

The Establishment and History of Trabzon Municipality and Trabzon Municipal Elections and Mayors in the Republican Period

Hakan Şener*

* Trabzon Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler ve Projeler Şube Müdürü, hakansener@trabzon.bel.tr

ÖZET

Belediyelerin tarihine bakıldığında halkın yerel, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kuruldukları görülmektedir. Osmanlı'da da belediyeçiliğin doğuşu Cumhuriyetin ilanı ile modernleşme ve faaliyetlerin gelişmesi ile devam etmiştir. Osmanlı Devleti döneminde 1869 yılında çıkarılan Trabzon İl Yıllığında (Salname-i Vilâyet -i Trabzon) belediye yönetimine de yer verildiği görülmektedir. Bu çalışmada Trabzon Belediyesi'nin kuruluşu, tarihi ve belediye başkanları hakkında bilgiler verilerek seçimler üzerine analizler yapılmıştır. Bu bilgilerin içerisinde Trabzon Belediyesi logosunun oluşumundan meclis tutanaklarındaki detaylara değinilerek belediye başkanları kronolojisi oluşturulmuştur. Cumhuriyetin ilanının ardından 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'na kadar değinilerek belediyeçiliğin değışim ve gelişim süreçleri aktarılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda her seçimin içerisinde barındırdığı kendi detayları hakkında ve belediye başkanlarının göreve gelmeleri ile görevlerinin nasıl son bulduğu süreçleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belediyeçilik, Belediye Başkanları, Trabzon Belediyesi, Trabzon Yerel Seçimleri.

ABSTRACT

The history of municipalities shows that they were established to meet the local, common needs of the people. The emergence of municipalism in the Ottoman Empire continued with the declaration of the Republic and the development of modernization and activities. In the Trabzon Provincial Yearbook (Salname-i Vilâyet -i Trabzon) published in 1869 during the Ottoman Empire, it is seen that the municipal administration is also included. In this study, information about the establishment, history and mayors of Trabzon Municipality was given and analyzes were made on the elections. Within this information, a chronology of mayors was created by mentioning the formation of the Trabzon Municipality logo and the details in the council minutes. After the proclamation of the Republic, it was tried to convey the change and development processes of municipalism by referring to the Municipal Law No. 1580 dated 1930 and the Municipal Law No. 5393 dated 2005. At the same time, the details of each election and the processes of how the mayors took office and how their duties ended are discussed.

Key Words: Mayor, Municipalism, Trabzon Municipality, Trabzon Local Elections.

GİRİŞ

Bu çalışmada Trabzon Belediyesi'nin kuruluşu ve belediye meclisinin ve başkanlık makamının görevleri, seçim süreçlerinin yıllar içerisindeki değişimi hakkında analizler yapılmıştır. Halkın yerel, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan belediye örnekleri olan Trabzon Belediyesi'nin kuruluşu, tarihi ve cumhuriyet dönemindeki seçimleri ile belediye başkanları ele alınmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'na kadar değerlendirilerek belediyeleşiminin değişim ve gelişim süreçleri aktarılmaya çalışılmıştır. Arşivdeki Trabzon kitabının yazarı Fatih Erol'un desteklerinden faydalanarak Trabzon'da belediye seçimlerinin Cumhuriyetin ilanından sonra nasıl olduğu ve günümüzde nasıl devam ettiği hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca Trabzon Belediyesi tarihinin daha iyi bilinmesi ve şehrin yerel yönetiminde hangi süreçlerin yaşandığı konusunda geçmişten günümüze fikir oluşturmaktadır.

1. TRABZON BELEDİYESİ NE ZAMAN KURULDU?

Trabzon Belediyesi'nin tam olarak ne zaman kurulduğuna dair bir belge bulunmamıştır. Belediye meclisinde Trabzon Belediyesi'nin tarihçesi ile ilgili rastlanılan tek bilgi 1952-1953 yılına ait mesai raporu görüşmelerinde dönemin Belediye Başkanı Muzaffer Korlu'nun yaptığı konuşmada kullandığı "... 1878 tarihinde kurulan yani 75 yıllık bir mazisi bulunan belediyemizin..." cümlesidir (Trabzon Belediyesi Meclis Zabıtları (TBMZ), 01.10.1953).

Hâlbuki Trabzon Belediyesi'nin kuruluş tarihi olarak kaynaklarda belirtilen tarih, genellikle 1868 yılıdır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin resmi internet sitesinde "Kurumsal" başlığı altındaki "Tarihçe" bölümünde; "Trabzon'da belediyenin tam olarak ne zaman kurulduğuna ilişkin bir karar veya belge bulunmamaktadır. Ancak 1869 yılında çıkarılan Trabzon İl Yıllığında (Salname-i Vilâyet -i Trabzon) belediye yönetimine de yer verildiği görülmektedir. Osmanlı Yönetimi tarafından 1868 yılında bir talimat ile taşrada da belediye teşkilatı kurulmasının kararlaştırılması ve Trabzon'un aynı yıl vilâyet olması Trabzon Belediyesi'nin 1868 yılında kurulduğuna dair güçlü işaretlerdir" ifadeleri yer almaktadır (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Rahmi Çiçek ise, Trabzon'da belediye teşkilatının ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte, vilayet yıllığının yayınlanmaya başladığı 1869 yılında belediye teşkilatı esas alındığında, 1864 Vilayet-i Umumiye Nizamnamesinden sonra kurulmuş olabileceğini söyler.

Rasim Şimşek'te 7 Kasım 1864 tarihinde çıkarılan Vilayet Nizamnamesi, taşra kentlerinde "belediye örgütlenmeyi" öngördüğünü belirterek, Trabzon Belediyesinin bu tüzük uyarınca kurulduğunu, ancak tam tarihinin tespit edilemediğini, 1869 Vilayet Salnamesinde adının geçmesi nedeniyle bu tarihten önce kurulmuş olduğunu söyler ve o da 1868 yılını işaret eder. Trabzon Belediyesi'nin ilk başkanı ise atama ile gelen arazi memuru Feyzi Efendidir. Seçimle işbaşına gelen meclis üyeleri ise; Hacı Halil Efendi, Mustafa Ağa, Abdülhamit Efendi, Artin Ağa, Mösyö Lisyon, Hacı Halil Efendi, Mösyö Elkardi ve Kâmil Efendi'dir. Başkan Muzaffer Korlu, Trabzon Belediyesi'nin kuruluşunu hangi belge veya bilgiye dayanarak 1878 yılı olarak vermiştir bilinmemektedir, tutanaklarda başka bir bilgi bulunmamaktadır.

1.1. Trabzon Belediyesi Ambleminin Oluşturulma Süreci

Trabzon Belediyesi 1868 yılında kurulmuştur. Fakat uzun yıllar belediye bir amblem kullanmamıştır ve hazırlanmamıştır. Trabzon Belediyesi'nin ilk amblemi 1981 yılında Hasan Melek belediye başkanı olunca hazırlanmıştır. Başkan Melek önce Trabzon kentini ve onun belediyesini temsil edecek bir amblem için 21.05.1981 tarihinde bir yarışma planlanmıştır (Trabzon Belediyesi (TBE), 21.05.1981). Yarışmaya 23 eser katıldı, ilk eleme sonucunda 15 eserin şartnamedeki kurallara uygun olduğu belirlenmiştir (İleri Gazetesi, 1981). Aslında yarışmanın birincisi tespit edilemedi. Ancak ikinci eser olarak Hasan Saltık, Üçüncü olarak da M. Reşat Sümerkan'ın eseri belirlenmiştir (TBE, 15.10.1981).

Şekil 1: 1981 Yılında Dereceye Giren Üç Logo Çalışması

Kaynak: Erol, 2023

Hasan Melek en beğenilen ancak birinci olarak da kabul edilmeyen eser üzerinde müellifi Hasan Saltık'tan bazı değişiklikler istemiştir (Karadeniz Gazetesi, 1981). Nihayetinde o esnada KTÜ'de öğretim üyesi olan Saltık'ın hazırladığı amblem Trabzon Belediyesi'nin amblemi olmuştur. Uzun yıllar bu amblem kullanıldıktan sonra figür daire şeklini almıştır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi kurulduktan sonra da bugün kullanılan son halini almış oldu.

1981 senesinde amblem ilk kabul edildiğinde dönemin belediye başkanı Hasan Melek, "Eğer Trabzon ve belediyesini daha iyi temsil edebilecek bir eser bulunursa bu amblem değiştirilebilir" demiş olsa da Hasan Saltık'ın çizdiği amblem 41 yıldır belediyemizi ve şehrimizi gururla temsil etmeye devam etmektedir (Erol, 2023).

Şekil 2. Günümüzde Kullanılan Belediye Amblemi

Kaynak: <https://www.trabzon.bel.tr/Web/Loqolar>, 2024

2. CUMHURİYET DÖNEMİNDEKİ TRABZON SEÇİMLERİ VE BELEDİYE BAŞKANLARI

Trabzon Belediye Başkanlarının isimleri 1868 tarihinden itibaren belli olmakla birlikte Cumhuriyetin ilanının ardından Trabzon Belediye Başkanları ve başkanlık seçimleri hakkında bilgiler verilecektir. 1923-1928 tarihleri arasında Trabzon Belediye Başkanlığı yapan Hüseyin Kazazzade hakkında bilgi vererek başlayalım.

2.1. Gazazzade Hüseyin EFENDİ / 1923-1928

Hüseyin Kazazzade, üç nesil önce Rize'den Trabzon'a gelerek yerleşmiş bir ailenin evladı olarak 1878 yılında Trabzon'un Hacıkasım Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Trabzon'un büyük emlak sahibi zengin tüccarlarından idi. Uzun yıllar önce ailesinin fertleri kumaş işi ile uğraştıklarından "Gazzaz" diye anılırlardı (Albayrak, 2008). İlk defa 1919 senesinde Hacı Ahmet Barutçu'nun görevden ayrılması ile meclis üyeleri arasından Gazazzade Hüseyin Efendi 1921, 1923 ve 1925 yıllarında belediye reisi seçilmiştir. Gazazzade Hüseyin Efendi 1923 itibarıyla Cumhuriyetin ilanının ardından ilk Trabzon Belediye başkanıdır ve başkanlığı 1928 yılına kadar sürmüştür (Çiçek, 1998).

Trabzon'un muhacirlikten sonraki ilk belediye başkanlarından olan Hüseyin Kazazzade 1939 senesinde 68 yaşında iken vefat etmiş, Sülüklü asri mezarlığına defnedilmiştir.

Şekil 3. Gazazzade Hüseyin Efendi

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.2. Temel Nücumî GÖKSEL / 1928-1930

Hacı Müftüzade Temel Nücumî Göksel Bey Trabzon'da görev yapan eski memurlardan Süleyman Bey'in oğludur. Büyük babası şehrin 46 sene müftülüğünü yapmış alim bir zattır. 1881'de doğan bu zat idadi tahsilini ikmal ettikten sonra tuhafiye ve manifatura alanında ticaretine başlamıştır.

Bilahare ticari faaliyetini tevsî ederek Mobilya Koll. Şti.'i tesis etmiş ve atama şeklinde Belediye Başkanı seçilmiştir (1938 yılında mansub -atamalı- Belediye Reisliği uygulaması kaldırılıp eski müntahap -seçimli- uygulamaya dönüldüğünden Temel Nücumî Göksel Bey bu kez seçimle başkanlığa gelecektir.)

Şekil 4. Temel Nücumî Göksel

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.3. Kadri Mesut EVREN / 1931-1937

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti, 1946 yılına kadar tek parti rejimiyle (Cumhuriyet Halk Partisi tarafından) yönetilmiştir. Geçen süre içinde çok partili hayata geçme denemeleri olmuşsa da çeşitli nedenlerle başarısız olmuştur. 1946 yılına kadar süren bu tek partili dönemde 1930, 1934, 1938 ve 1942 yıllarında 4 yerel seçim yapılmıştır. Bu dönemin ilk belediye seçimi olan 1930 seçimleri, aynı yıl çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre yapılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1929).

1963 yılına kadar belediye başkanları ya meclis üyeleri arasında yapılan seçimle iş başına gelirdi, ya da Bakanlar Kurulu kararı ile atama yoluyla göreve başlardı (Yörüklüoğlu, 2009). Özet olarak, önce halk arasından bir komisyon seçiliyor, sonra bu komisyon meclis üyelerini seçiyor. Meclis üyeleri de kendi aralarından belediye başkanını seçiyor. 1963 yılına kadar belediye seçimlerinde iki devreli bir seçim sistemi uygulanırdı. Önce belediye meclis üyeleri seçilir, ardından meclis üyeleri kendi aralarından belediye başkanını seçerlerdi. Yani her meclis üyesi, doğal olarak belediye başkanı adayydı. Ancak kimlerin meclis üyesi adayı olacakları hususu, Cumhuriyet Halk Fırkası Ocak Heyetleri tarafından belirlenir, ondan sonra bu adaylar seçmenlere arz edilirdi (Yeni Yol Gazetesi, 1934). 1934 yılı belediye

seçimlerinde kadın ve erkek olmak üzere Trabzon'da 8.000'i geçen seçmen sayısı mevcuttur. Ancak 1934 belediye seçimlerinde sandığa atılan rey sayısının da 4573 olduğu belirlenmiştir. Yani seçime katılım oranı %50'ler düzeyindedir.

1931 yılında şehir meclisi içerisinde bu şekilde seçildiğini düşündüğümüz Kadri Mesut Bey'in 4 yıllık görev süresinin dolması üzerine, ikinci dört yıllık çalışma devresi için yeniden seçilen belediye meclisi, belediye reisi ve daimî encümen azalarının seçimi için 24.10.1934 tarihinde olağanüstü toplanmıştır ve başkan adayını seçmek üzere oy pusulaları üyelere dağıtılmıştır. Müteakiben oy pusulaları üyelere dağıtılır. Oylar sayıldığında 24 oy Kadri Mesut Beyin, bir oy da Temel Nücumi Beyin aldıkları tespit edilir (TBMZ, 1934). Meclis üyelerinin neredeyse tamamının oyunu alarak Kadri Mesut Bey yeniden Belediye Başkanı seçilmiştir. Kadri Mesut Evren 1934 senesinde meclis üyelerinin çoğunluğunun oyunu alarak belediye başkanı seçilmesine rağmen iki sene sonra mecliste sıkıntılı bir süreçle karşılaşmıştır. Meclis tarafından kendisine gensoru verilmiştir. Kadri Mesut Bey meclisin gensorusu sebebiyle 23.07.1937 tarihine kadar belediye başkanlığı görevini yapmıştır ve meclis üyeleri tarafından görevinden düşürülmüştür (TBMZ, 1937).

Şekil 5. Kadri Mesut Evren

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

Görevden alınan Kadri Mesut Beyin yerine Dr. Cemal Turfan belediye başkanlığına getirilmiştir. Görevden alınan Kadri Mesut Evren, bir müddet daha meclis üyesi olarak göreve devam etmiş, daha sonra Ankara'ya yerleşerek 03 Mayıs 1946 tarihinde Ankara'da vefat etmiştir (Yeniyol Gazetesi, 1946).

2.4. Dr. Cemal TURFAN / 1937-1939

Ancak yeni belediye başkanı olarak atanan Dr. Cemal Turfan belediye meclis üyesi değildir. Hâlbuki mevcut belediye başkanı görevden alındığında ya da kendi isteği ile ayrıldığında, yeni belediye başkanının belediye meclis üyelerinin arasından seçilmesi beklenirdi. Ancak bu konuda meclis üyelerinin tutanaklara yansıyan herhangi bir yorumuna ya da itirazına rastlanılamamıştır.

1938 yılı, belediyede seçim yılıdır. Meclis üyeleri seçimi dolayısı ile yeni seçilen üyeler mecliste göreve başlamıştır. Trabzon Belediye Başkanı olan Dr. Cemal Turfan yeni dönemde de yine başkanlık görevine getirilmiştir.

Şekil 6. Dr. Cemal Turfan

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.5. Bahri DOĞANAY / 1939-1939

30.07.1937 tarihinde belediye başkanı olarak atanan Dr. Cemal Turfan, Üçüncü Umumi Müfettişlik Sıhhat Müşavir Muavinliğine tayin edilmesi nedeniyle belediye başkanlığından 1939 yılı Aralık ayında ayrılmıştır (Yeniyol Gazetesi, 1938). Yerine Bahri Doğanay başkanlığa vekâleten atmıştır. Bahri Doğanay, Cemal Turfan gibi meclis dışından belediye reisliğine atanan bir isimdir. Turfan, Üçüncü Umum Müfettişliğinde Asayis Müşaviri ve emekli kurmay binbaşısıdır (Yeniyol Gazetesi, 1939).

Şekil 7. Bahri Doğanay

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

Bahri Doğanay, 16.08.1939 tarihine kadar Trabzon Belediye Başkan Vekili olarak görev yapmıştır. Meclis tutanaklarında Doğanay'ın görevi sonrasında "Trabzon Belediye Reisliğinin atama ile gelmesini icap ettiren sebep ve zaruretin ortadan kalkmasına binaen yeniden belediye başkanı seçiminin yapılması" ifadeleri geçmektedir (TBMZ, 1939).

2.6. Temel Nücumî GÖKSEL / 1939-1939

Bu gelişmenin ardından meclis üyeleri arasından gizli oyla yapılan seçimde, 23 oyla "azanın ittifakı" yani oy birliği ile üyelerden Temel Nücumî Trabzon'un yeni belediye başkanı seçilmiştir (TBMZ, 1939). Trabzon Belediye Meclisinin deneyimli ismi Temel Nücumî Göksel, 1891 yılında Trabzon'da doğmuş ve ilki 1928-1930 yılları arasında olmak üzere iki defa belediye başkanlığına seçilmiştir.

Seçimden sonra seçim hakkının Belediye Meclisine tekrar iade edildiğinden dolayı, meclisin şükran ve tazimlerinin Cumhur Reisi İnönü'ye, Başvekile ve ilgili diğer makamlara telgrafla arz edilmiştir. Ancak göreve gelmesinden kısa bir zaman sonra olağanüstü toplanan meclisin birinci gündem maddesini şu şekildedir; "Temel Nücumi Göksel'in Edirne mebusluğuna (Milletvekilliğine) intihabı (seçilmesi) ile inhilal eden (boşalan) Belediye Reisliğine, bir başkasının seçilmesi hakkında Vilâyet Makamından gelen teskere üzerine reis intihabı (seçimi)" (TBMZ, 1939). Trabzon Belediye Başkanı Temel Nücumi Göksel Edirne'ye Milletvekili seçildiği anlaşılmaktadır. Temel Nücumi Göksel, iki dönem milletvekilliği yapar ve 13.12.1959 tarihinde vefat etmiştir.

2.7. Mahmut Muammer YARIMBIYIK / 1939-1943

Meclis tutanaklarına göre Temel Nücumi Göksel'den boşalan Trabzon Belediye Başkanlığına, Valilik teskeresi ile Mahmut Muammer Yarımbyık vekâleten tayin olmuştur. Sonra belediye meclisinde yine gizli oyla yapılan seçimde mevcut üyelerin ittifakı ile Mahmut Muammer Yarımbyık, Trabzon Belediye Başkanı olarak seçilmiştir (TBMZ, 1939). 1891 senesinde Trabzon'da dünyaya gelen M.Muammer Yarımbyık, öğretmenlik, müdür muaviniği, ilköğretim müfettişliği ve çok uzun yıllar belediye meclis üyeliği yapmış, şehirde çok aktif bir isimdir.

Şekil 8. Mahmut Muammer Yarımbyık

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.7.1. Yarımbyık'ın İkinci Dönemi

1942 yılı Nisan ayında yapılması planlanan seçim kasım ayında yapılmıştır. Seçilen meclis üyeleri arasında Belediye reisi gizli oylama ile seçilmiştir. Toplantıya katılan 20 üyenin 19'unun oyunu alan önceki dönemin Belediye Reisi M. Muammer Yarımbyık, ikinci kez Trabzon Belediye Reisi olmuştur. M.Muammer Yarımbyık 02.11.1942 tarihinde gıyabında belediye başkanı seçilmiştir. Başkanlığının üzerinden henüz üç ay geçmiş olmasına rağmen Ordu Milletvekili olarak seçilmiştir (Erol, 2023).

2.8. Cevdet AKÇAY / 1943-1946

Muammer Yarımbyık'ın vekil olmasının ardından yerine yeni belediye başkanı seçilmiştir. 06.03.1943 tarihli Meclis kararında; "gizli oyla yapılan seçimde 22 üyenin ittifakı ile (yani oy birliği ile) Cevdet Akçay Trabzon'un yeni belediye başkanı oldu." ifadeleri yer almaktadır. (TBMZ, 1943). Cevdet Akçay 3 yıl sonra henüz görev süresi dolmadan 1946 senesinin ikinci ayında toplanan meclisin 1. gündem maddesi, Belediye Başkanı Cevdet Akçay'ın istifa talebi olmuştur.

Sağlık koşulları nedeniyle istifa ettiğini belirten Cevdet Akçay, 1957 senesinde vefat eder ve Sülüklü asri mezarlığına defnedilir. Bununla birlikte Cevdet Akçay'ın yerine, Valilik Makamınca seçim yapıncaya kadar Emniyet Müdürü Mehmet Tanyeri'nin Belediye Başkan Vekili olarak tayin edilmiştir. (TBMZ, 1946).

Şekil 9. Cevdet Akçay

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.9. Tefvik YUNUSOĞLU / 1946-1950

Bir ay sonra olağanüstü toplanan Meclisin gündemi Belediye Başkanı seçimi gerçekleştirmiştir. Yapılan oylamada en yaşlı üye olan Zühtü Evren'in başkanlığında toplantıya katılan 20 üyenin tamamının oyunu alan Tefvik Yunusoğlu, Trabzon'un yeni Belediye Başkanı seçilmiştir.

Tefvik Yunusoğlu'nun seçilmesiyle Trabzon'da yeni bir dönem daha başlamış olur. Ancak mayıs ayında olağanüstü toplanan mecliste birinci gündem maddesi, Belediye Kanunu'nu değiştiren 4878 sayılı Kanun gereğince mayıs ayı içerisinde planlanan belediye seçimleri için yapılacak hazırlıklardır. Bu kanun gereği yeni seçim yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Şekil 10. Tefvik Yunusoğlu

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.9.1. Yunusoğlu Tekrar Seçime Girdi

1946 yılında çıkartılan 4878 sayılı Kanunla, belediye meclislerinin seçim usulü değiştirilmiştir. 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre, belediye meclisi seçimlerinin kaç gün süreceği önceden ilan ediliyordu ve bu süre genellikle bir haftaydı. 4878 sayılı Kanunla seçimlerin bir günde tamamlanacağı hükmü getirilerek seçimlerin güvenliği arttırılmıştır (Yaylı ve Yaslıkaya, 2012). Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 2012, 47, s. 65-82) Seçimler gerçekleştirilmiştir. Demokrat Partinin seçimleri boykot etmesi nedeni ile tüm meclis üyeleri Cumhuriyet Halk Partisi listesinden seçilmişlerdir. Aynı gün mecliste gizli oyla yapılan seçimde 30 kişiden ibaret olan Meclis üyelerinden o gün toplantıya katılan 26 üyenin bir çekimser oyuna karşılık 19 üyenin oyunu alan "eski Başkan tüccardan Tefvik Yunusoğlu" yeniden Trabzon Belediye Başkanı seçilmiştir.

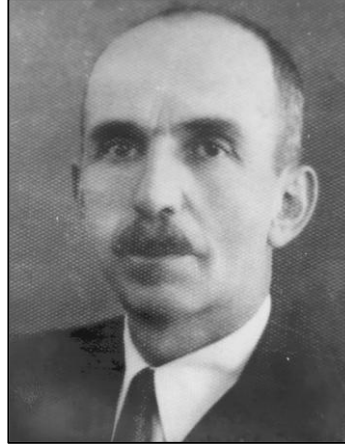
01.07.1901 Tarihinde Trabzon'un Tekke (Gazipaşa) Mahallesinde doğan Tefik Yunusoğlu belediye başkanlığının ardından 1950'den sonra İstanbul'a göçmüş ve 25.03.1964 tarihinde orada vefat ederek Feriköy Mezarlığına defnedilmiştir.

2.10. Hüseyin ÇULHA / 1950-1952

1950 yılının Eylül ayındaki encümen kararından anlaşıldığına göre; 5669 Sayılı Kanun gereğince 03.09.1950 tarihinde belediye meclis üyeleri seçimi yapılmıştır (TBE, 1950). 1950 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi önce belediye meclis üyeleri seçilmiştir. Sonra meclis üyeleri kendi aralarından belediye başkanını seçmiştir. Meclis tutanaklarında sadece isimler yer almakla birlikte 1950 seçimlerinde 30 meclis üyesinin tamamının DP listesinden meclise girdiğini bilinmektedir (TBMZ, 1950).

Meclis üyeleri arasında gizli yapılan seçimde 27 oyla üyelerden Hüseyin Çulha Trabzon Belediye Başkanı seçilmiştir. Hüseyin Çulha, 1950 yılında yapılan çok partili belediye seçiminde Trabzon'un ilk Demokrat Partili belediye başkanıdır. Meclis tutanaklarından öğrendiğimize göre belediyenin bir yıllık faaliyet raporu görüşmelerinde mecliste ciddi tartışmalar olmuş ve Çulha 1952 senesinde istifa etmiştir.

Şekil 11. Hüseyin Çulha

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.11. Muzaffer KORLU/ 1952-1955

1952 yılının beşinci ayında belediye meclisi "Belediye Başkanı seçimi" gündemiyle olağanüstü toplanmıştır. Başkan Hüseyin Çulha'nın istifası nedeniyle boşalan başkanlık koltuğu için seçim yapılmıştır (TBMZ, 1952). Hüseyin Çulha başkanlık süresi dolmadan kendi isteği ile koltuğundan ayrılmış olmuştur. Meclis üyesi Muzaffer Korlu, meclis üyeleri arasında yapılan seçimde 24 oyla Trabzon'un yeni Belediye Başkanı seçilmiştir (TBMZ, 1955). Hüseyin Çulha ise bundan sonra meclis üyesi olarak görev yapmaya devam etmiştir.

Muzaffer Korlu'nun başkanlığı 1955 belediye seçimlerine kadar sürdü. Ancak tekrar meclise girmesine rağmen başkan seçilmemiştir.

Şekil 12. Muzaffer Korlu

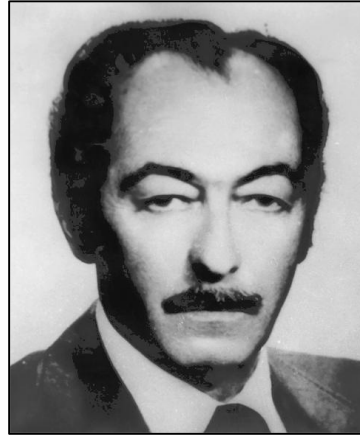
Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.12. Haluk ÇULHA/ 1955-1957

DP, 13 Kasım 1955 tarihinde Belediye seçimlerinden galip çıkmak için yoğun propaganda yapmıştır ve DP belediye seçimlerinde tekrar galip çıkmıştır (Aslan, 2011:342). 16.11.1955 tarihinde toplanan Belediye Meclisi'nin birinci maddesi Belediye Reisi Seçimleridir. Hatırlanacağı üzere halâ belediye başkanı meclis üyeleri arasında yapılan seçimle belirlenmektedir. Meclisteki gizli rey ile yapılan seçimlerde (23) reyle Haluk Çulha belediye başkanı seçilmiştir. Belediye Reisi Haluk Çulha milletvekilliği seçiminde adaylığını koymak üzere 1957 yılında belediye başkanlığı görevinden istifa etmiştir.

Nitekim 27 Ekim 1957 senesinde yapılan XI. Dönemde Adalet Partisi listesinden Trabzon Milletvekili seçilmiştir. Ancak milletvekilliğinde de dönemini tamamlayamadan 1960 askeri darbesi ile diğer milletvekilleri gibi onun da vekilliği sona ermiştir. 15.07.1995 tarihinde ise vefat etmiştir.

Şekil 13. Haluk Çulha

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.13. Ahmet Rasim KARANİS/ 1957-1959

Haluk Çulha'nın istifasından sonra 20.09.1957 tarihinde belediye meclisinde yapılan gizli oylama neticesinde 30 kişiden ibaret olan meclis üye âdetinin mutlak çoğunluğu ve mevcut 19 üyenin 19'unun ittifakıyla Trabzon Belediye Reisliğine meclis azasından Ahmet Rasim Karanis seçilir.

Aslen Vakfıkebirli olan Ahmet Rasim Karanis 1924 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Kemeraltı esnaflarından Hacı Mustafa Karanis'dir. İlk defa belediye meclisine DP zamanında 1955 senesinde seçilmiştir. Ahmet Rasim Karanis aynı zamanda Trabzon Belediyesi'nin ilk reis muavini, yani başkan yardımcısıdır (TBMZ, 1957:8). Nitekim önceki belediye başkanı Haluk Çulha döneminde meclis üyeleri arasından başkan yardımcısı olarak atanmıştır. Ahmet Rasim Karanis'in belediye meclisince belediye

başkanı seçilmesinin üzerinden henüz beş ay geçmişti ki, 1958 yılının Şubat meclisinde biri 16, diğeri 17 imzalı iki gensoru verilmiştir (TBMZ, 1958). Bu gelişmenin ardından 23.02.1959 tarihinde Belediye Başkanı Ahmet Rasim Karanis istifa etmiştir (TBMZ, 1959). 1924 yılında dünyaya gelen Ahmet Rasim Karanis, 1991 yılında hayata gözlerini yummuştur.

Şekil 14. Ahmet Rasim Karanis

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.14. Hüsnü AYBAY/ 1959-1960

Bu yıllarda belediye seçimlerinde ilk önce meclis üyeleri seçilir, ardından meclis üyeleri kendi aralarında belediye başkanını seçerlerdi. Dolayısı ile aslında her meclis üyesi potansiyel belediye başkan adayıydı. Ahmet Rasim Karanis'in ardından 1959 yılı üçüncü ayında meclis üyeleri arasında yapılan seçimde fındık tüccarı Hüsnü Aybay belediye başkanı seçilmiştir. Belediye meclisi en son 15.03.1960 tarihinde belediye reisi Hüsnü Aybay başkanlığında toplanmıştır.

Şekil 15. Hüsnü AYBAY

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.15. 1960 Dönemi Belediye Başkanları/ 1960-1963

1960 yılında yaşanan darbe sonrasında belediye başkanı Hüsnü Aybay görevinden alınmıştır. Aybay'ın yerine Hayrettin Nakipoğlu Trabzon Belediye başkanı olarak atanmıştır. 1960 yılı nisan ayında bir aydan az bir süre görev yapmış valilik hatıratı olarak Belediye Başkanları kronolojisinde ismi yer almaktadır. Nakipoğlu'nun ardından Kr. Albay Necmeddin Ergüven de 1960 yılı mayıs ayında bir aydan az bir süre görev yapmış valilik hatıratı olarak Belediye Başkanları kronolojisinde ismi anılmaktadır.

12 Haziran tarihinde ise Vali Fethi Tansuk aynı zamanda Trabzon Belediye Başkanı olarak göreve başlamıştır. On bir ay sonra 09.05.1961 yılında Vali Muavini Fethi Burak, altı ay sonra 02.10.1961 tarihinde Vali Vefa Poyraz, Trabzon Belediye Başkanı olarak kayıtlara geçmiştir.

Şekil 16. 1960-1963 Dönemlerindeki Trabzon Belediye Başkanları

Vefa
POYRAZ

Kamuran
UHRUK

Fethi
TANSUK

Hayrettin
NAKİBOĞLU

Necmettin
ERGÜVEN

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.16. Suat OYMAN/ 1963-1973

1963 yılı belediye seçimlerinin bundan önceki seçimlerden bir farkı vardır. Hatırlanacağı üzere bundan önceki belediye seçimleri iki dereceli olarak yapılır, ilk önce meclis üyeleri seçilir, ardından da meclis üyeleri kendi aralarından belediye başkanını seçerlerdi. Ancak 1961 Anayasasının yapılmasıyla yerel yönetim birimlerinin seçim mevzuatı değişmiş, belediye başkanlığı seçimleri tek dereceli ve çoğunluk sistemine göre yapılması kararı alınmış ve 1963 yılında çıkarılan 307 sayılı Kanunla belediye başkanlarının da doğrudan halk tarafından seçileceği hükmü getirilmiştir (Kaçer, 2017). 1963 yılı mahalli seçimlerinde ülke çapında AP 42, CHP 23, YTP bir ilde belediye başkanlıklarını kazanmıştır (Sabah Postası, 1963). Bu şartlar altında Trabzon'da da yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı Suat Oyman, Trabzon'un ilk doğrudan seçimle iş başına gelen, belediye başkanı olmuştur (www.suatoyman.com, 2024).

Şekil 17. Suat Oyman

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

Suat Oyman; Suat Oyman aslında en az on göbek İstanbullu olan bir ailenin çocuğudur. Babası Çanakkale'de muhabere bölük komutanı olan Sadettin efendidir. Nüfustaki adı ile Bekir Suat Oyman, 1905 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra 1938 yılında Nahiye Müdürlüğü görevi için Trabzon'a atanmıştır. Trabzon'un Çaykara, Araklı ve Yomra illerinde Nahiye

Müdürlüğünü ve Kaymakamlık görevini sürdürmüştür. Trabzonlu Nusret Hanımla dünya evine giren Suat Oyman, 1950 yıllarına kadar kamuda çalıştıktan sonra Trabzon'da serbest avukatlığa başlamıştır. Baro Başkanlığı ve CHP İl Başkanlığı yapmıştır. 1963 yılında CHP'den Trabzon Belediye Başkanlığına aday olmuş ve kazanmıştır. Suat Oyman, 1971-73 yılları arasında belediye başkanlığının yanında Trabzonspor Kulübü Başkanlığı da yapmıştır. Seçimleri kaybettikten (1973 yılından) sonra serbest avukatlığa tekrar döndü ve 23 Kasım 1982 yılında vefat etmiştir (www.suatoyman.com, 2024).

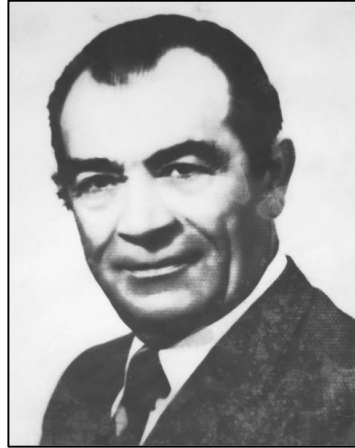
2.16.1. Oyman'ın İkinci Dönemi

08.06.1968 tarihinde toplanan belediye meclisinin de de farklı isimler yer almaktadır. Zira 2 Haziran 1968 tarihinde belediye seçimleri yapılmış, meclis üyelerinin bir kısmı değişmiş, ancak belediye başkanı değişmemiştir. Başkan Suat Oyman, seçimleri yeniden kazanmıştır. Belediye başkanlarının doğrudan seçildiği tarihten itibaren Suat Oyman'ın iki kere üst üste belediye başkanlığını kazanan ilk isim olduğunu söyleyebiliriz (www.suatoyman.com, 2024).

2.17. Sefer ÖZGÜR/ 1973-1980

18.08.1973 tarihli meclis tutanağında Belediye Başkanı ve Meclis Başkanı Suat Oyman görülürken, 15.12.1973 tarihli tutanakta Belediye Başkanı Sefer Özgür olarak görülmektedir (TBMZ, 1973). 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan belediye seçimlerine CGP adına katılan Suat Oyman, CHP adayı Sefer Özgür'ün aldığı 7508 oya karşılık, 2540 oyla seçimi kaybetmiştir. Bu seçimde CHP 17, AP 9, CGP 4, DP 2, MSP 1 ve MHP 1 meclis üyesi kazanmışlardır (Yenigün Gazetesi, 1973).

Şekil 18. Sefer Özgür

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.17.1. Özgür'ün İkinci Dönemi

11 Aralık 1977 senesinde belediye seçimleri yenilenmiş ve Sefer Özgür bir kez daha Trabzon Belediye Başkanı olmuştur. 1973 seçimlerinde 7.000 oy alan Özgür bu defa 12.508 oy almıştır. Yapılan seçimlerde CHP'nin 20, AP'nin 13, MSP ve MHP'nin 1'er üye kazandıkları anlaşılmıştır. Özgür 09.12.1973-11.9.1980 tarihleri arasında Trabzon Belediye Başkanlığı yapmıştır. 18.07.2001 tarihinde vefat etmiştir (www.gaziseferozgur.com, 2024).

2.18. Hasan MELEK/ 1980-1984

14.10.1980 tarihli meclis tutanağı incelediğinde belediye başkanı ve meclis başkanı olarak Vali Ali Rıza Yurdakul'un olduğu görülmektedir. (TBMZ, 1980). 16.10.1980 tarihli tutanağında ise Trabzon Belediye Başkanı artık Hasan Melek olarak yer almıştır. Zira 12 Eylül 1980'de askeri darbe olmuş ve Hasan Melek Trabzon Belediye Başkanı olarak görevlendirilmiştir. Hasan Melek bu çalışmanın kapsadığı tarihler arasında halen hayatta olan tek belediye başkanıdır (Çavuşoğlu, 2020).

Hasan Melek'in başkanlığı 05.04.1984 yılına kadar sürer. Zira 1984 senesinde ülkede yeniden demokratik hayata geçilmiş ve yerel seçimler yenilenmiştir. Emrivaki ile belediye başkanı olan Hasan

Melek bundan sonra da siyaseti düşünmemiştir. Hasan Melek halen daha Trabzon'da yaşamına devam etmektedir.

Şekil 19. Hasan MELEK

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.19. Orhan KARAKULLUKÇU/ 1984-1989

1984 Türkiye yerel seçimleri, 25 Mart 1984'te yapılan yerel yönetim seçimleridir. 12 Eylül Darbesinden sonra yapılan ilk seçim olan bu seçimlerde İl Genel Meclisi oy oranları baz alındığında Anavatan Partisi (ANAP) %41,5 oy alarak birinci parti olmuştur. ANAP'ın Belediye Başkanlığı Seçimlerindeki oyu %43 iken, Türkiye'deki Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerindeki oyu ise %50'dir. Bu sonuçlara göre 67 ilden İstanbul, Ankara ve İzmir ile 57'sinde ANAP, 8'inde SODEP, 3'ünde MDP ve 2'sinde Refah Partisi seçimleri kazandılar (TUIK, 2024).

Trabzon'da ise 1984 yerel seçimlerinde Orhan Karakullukçu başkan seçilmiştir. 25 Mart 1984 seçimlerinde 19.069 oy alan ANAP Partisi'nin adayı Karakullukçu belediye başkanı seçilmiştir. Karakullukçu'ya en yakın olarak Sosyal Demokrasi Partisi adayı Durukal Çulha 8.644 oy almıştır (TUIK, 2024).

Şekil 20. Orhan Karakullukçu

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.20. Atay AKTUĞ/ 1989-1994

Orhan Karakullukçu şehirde çok önemli işlere imza atsa da Sosyal Demokrat Halkçı Parti bu seçimlerde adayını değiştirerek geçen seçim Durukal Çulha'nın yerine Atay Aktuğ'u aday göstermiştir. 26 Mart 1989 yerel seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti adayı Atay Aktuğ 18.154 oy alarak belediye başkanı seçilmiştir. Önceki dönemin belediye başkanı olan Orhan Karakullukçu ise 8.156 oyda kalarak

seçimi kaybetmiştir (YSK, 2024). Atay Aktuğ, 1989-1994 yılları arasında Trabzon Belediye Başkanlığı yapmıştır. 2003 yılında Trabzonspor Başkanlığına seçilmiştir. Atay Aktuğ Trabzon'da yaşamını sürdürmektedir. Atay Aktuğ halen daha Trabzon'da yaşamına devam etmektedir.

Şekil 21. Atay Aktuğ

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.21. Asım AYKAN/ 1994-2002

1994 yılında ise son 2 yıla göre farklı bir partiden isim belediye başkanı olmuştur. Refah Partisi Asım Aykan'ı belediye başkanı göstermiştir. Aykan 22.606 oy alarak Trabzon Belediye başkanı seçilmiştir. 2 dönem önceki belediye başkanı olan ANAP'lı Orhan Karakullukçu 20.244 oyda kalırken, CHP'nin adayı olan belediye başkanı Atay Aktuğ 9.761 oy alabilmiştir (TUIK, 2024). 1997 yılında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, iktidarda iken RP hakkında, "Lâik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemleri" gerekçesiyle dava açtı. Refah Partisi, 8 ay süren dava sonunda, 16 Ocak 1998'de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Ardından Fazilet Partisi, Refah Partisinin siyasi mirasçısı olarak kurulmuştur (Sabah, 2024).

Trabzon'da Belediye Başkanı olarak görev yapan Refah Partili Asım Aykan 1999 yılındaki yerel seçimlere de bu kez Fazilet Partisi'nin adayı olarak sahne aldı. Asım Aykan bu seçimde de 29.591 oy alarak belediye başkanı seçildi. Anavatan Partisi'nin adayı olan İskender Önal ise 26.595 oyda kalmıştır. Türkiye geneli 3. Parti olan Fazilet Parti'nin adayı Trabzon'da seçimi kazanmıştır (YSK, 2024). Asım Aykan halen daha Trabzon'da yaşamına devam etmektedir.

Şekil 22. Asım Aykan

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.22. Niyazi SÜR MEN/ 2002-2004

Asım Aykan'ın 3 Kasım 2002 seçimleri için 08.08.2002 yılında belediye başkanlığından istifa etmiştir. Bu istifanın ardından 13.08.2002 tarihinde Trabzon Belediye Meclisi'nde yapılan oylamada Niyazi Sürmen 18 oy alırken Mustafa Tosun 13 oy almıştır ve Sürmen belediye başkanı seçilmiştir (TBMZ, 2002). Niyazi Sürmen bu görevinin ardından Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği Başkanlığı görevini de üstlenmiştir. 2004 yılına kadar bu Trabzon Belediye Başkanlığı görevini sürdüren Sürmen 2004 yılında AK Parti'den aday gösterilmemiştir. 29 Aralık 2023 tarihinde tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybeden Trabzon eski Belediye Başkanı Niyazi Sürmen için meydan belediye binası önünde tören düzenlenmiştir.

Şekil 23. Niyazi Sürmen

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.23. Mehmet Volkan CANALIOĞLU/ 2004-2009

2002 yılında kurulan AK Parti'nin en güçlü olduğu dönemde Mazhar Yıldırımhan Trabzon'dan aday gösterilmiştir. CHP ise Trabzon Turizm İl Müdürü olarak görev yapan Mehmet Volkan Canalıoğlu'nu başkanlığa aday göstermiştir. 28 Mart 2004 seçimlerinde CHP'nin adayı M. Volkan Canalıoğlu 26.612 oy alırken AK Parti'nin adayı Mazhar Yıldırımhan 26.240 oyda kalmıştır (YSK, 2024).

Trabzon'un Hızırbey (Sotka) mahallesinde belediyeci bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Mehmet Volkan Canalıoğlu 2014 yılında yerel seçimlere tekrar aday olarak girmiştir fakat kazanamamıştır. Emekli olan Mehmet Volkan Canalıoğlu halen daha Trabzon'da yaşamına devam etmektedir.

Şekil 24. Mehmet Volkan Canalıoğlu

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.24. Orhan Fevzi GÜMRÜKÇÜOĞLU/ 2009-2019

Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu Sağlık Bakanlığın'daki görevinden istifa ederek 2009 Mahalli İdareler seçiminde Trabzon'dan AK Parti adayı olmuştur. 2009 yılındaki seçimde AK Parti Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu 59.269 oy alırken Volkan Canalıoğlu 50.543 oyda kalmıştır. Gümrükçüoğlu 2014 yılında 5 yıllık görev süresini tamamlamıştır.

2014 yılına kadar il belediyesi statüsünde hizmetlerini Trabzon Merkezinde yürüten Trabzon Belediyesi, 30 Mart 2014 tarihinden itibaren Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanarak, sorumluluk alanı tüm il sınırlarını (18 ilçe dahil) kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 2014 seçimlerinde Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu AK Parti'nin 2014 yılında Trabzon Büyükşehir Belediyesi başkan adayı olmuştur. AK Parti Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu 273.726 oy alırken Volkan Canalıoğlu 114.729 oyda kalmıştır (YSK, 2024). Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu Trabzon'un büyükşehir belediyesi olması sonrasında ilk Trabzon Büyükşehir Belediye başkanı olma sıfatını kazanmıştır.

Şekil 25. Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

2.25. Murat ZORLUOĞLU/ 2019-2024

Orhan Fevzi Gümrükçüoğlu'nun 10 yıllık hizmeti sonrasında AK Parti 2019 seçimlerinde adayını değiştirmiştir. Van Valisi olarak ve kayyum belediye başkanı olarak görev yapan Murat Zorluoğlu 2019 yılı seçimlerinde Cumhuriyet İttifakının Trabzon Büyükşehir Belediye Başkan adayı olmuştur.

AK Parti'nin adayı Murat Zorluoğlu 31 Mart 2019 seçimlerinde 307.167 oy alarak belediye başkanı seçilmiştir (YSK, 2024). Halen daha görevde olan Murat Zorluoğlu tekrar aday gösterilmemiştir ve görev süresi 2024 yılının mart ayında yapılacak seçimler ile son bulacaktır.

Şekil 26. Murat Zorluoğlu

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

Şekil 27. Belediye Başkanlarının Anısına Oluşturulan “Geçmişten Günümüze Belediye Başkanlarımız” Alanı

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediye Binası Meclis Salonu, 2024

SONUÇ

Bu çalışmada Trabzon Belediyesi'nin kuruluşu ve belediye meclisinin ve başkanlık makamının görevleri, seçim süreçlerinin yıllar içerisindeki değişimi hakkında analizler yapılmıştır. Dönemlerine ait yerel meclis tutanakları, ulusal ve yerel basın haberleri incelenerek gelişmeler detaylı şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Trabzon Belediyesi'nin tarihi incelendiğinde 1930 yılından 1950 yılına kadar yaklaşık 20 yıllık dönemde tek parti iktidarı olan CHP tarafından yönetildiği gözlemlenmektedir. Ülkede çok partili demokratik hayata geçilen 1946 yılından sonra ilk defa 1950 seçimlerinde, Trabzon Belediyesi CHP dışında bir parti (DP) tarafından yönetilmiş ve bu süreç 1960 askeri darbesine kadar devam etmiştir.

Esasında her iki dönemde de belediye, tek bir partinin üyeleri tarafından yönetilmiştir. Zira çok partili hayata geçtikten sonra, CHP'nin tek parti hegemonyasına benzer şekilde 1950 ve 1955 belediye seçimlerinde mecliste büyük bir çoğunluk sadece tek bir partiye (DP'li üyelere) ait olmuştur. Meclis üyelerinin tarihten itibaren yönetimin içerisinde olduğu ve bazı belediye başkanlarına kendi partisinden olsa bile güvensizlik oyu vererek başkanlıktan düşürdüğü görülmektedir. Dikkat edildiğinde 1963 yılına kadar önce meclis üyeleri seçilirdi bu meclis üyeleri aralarında yaptıkları seçimle belediye başkanını seçerdi. Başkanlar 1963 yılından itibaren günümüze kadar doğrudan halkoyu ile seçildiği gözlemlenmiştir.

Trabzon Belediyesi'nde doğrudan halkoyu ile seçilen ilk belediye başkanı 1963 seçimlerinde seçilen CHP'nin adayı Av. Suat Oyman olmuştur. 2014 yılına kadar il belediyesi statüsünde hizmetlerini Trabzon Merkezinde yürüten Trabzon Belediyesi, 30 Mart 2014 tarihinden itibaren Büyükşehir Belediye statüsü kazanmıştır, böylelikle hem belediye yapısı hem de yönetim şekli değiştiği gözlemlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, H. (2008). Trabzon Meşhurları. Vadi Yayınları.
- Aslan, Z. (2011). Demokrat Parti Döneminde Trabzon (1950-1960) (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Çiçek, R. (1998). Millî Mücadele ve Cumhuriyetin ilk Yıllarında Trabzon'da Yerel Yönetim Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Erol, F. (2023). Arşivdeki Trabzon. Ortahisar Belediyesi.

- İleri Gazetesi, 23.09.1981 Tarihli Nüsha.
Sabah Postası, 19 Kasım 1963 Tarihli Nüsha.
Sabah Postası, 19 Kasım 1963 Tarihli Nüsha.
TBE, 20.09.1950 Tarih ve 626 Nolu Karar.
TBMZ Birinci İçtima Devresi, Yedinci Seçim Devresi, Fevkalade İnikat, 16.11.1955 tarihli içtima.
TBMZ, Fevkalade İnikat 09.05.1961 Tarihli içtima.
TBMZ, 13.08.2002 tarihli meclis tutanağı
TBMZ, 1973 İçtima Devresi, Adiyen 1. Toplantı, No: 357, 15.12.1973 Tarihli İçtima.
TBMZ, 1980 İçtima Devresi, Adi 3. Toplantı, 16.10.1980 Tarihli İçtima.
TBMZ, 4. İçtima Devresi, 9. İnikat, 11.02.1946 Tarihli İçtima.
TBMZ, 4. İçtima Devresi, Olağanüstü İnikat, 08.05.1946 Tarihli İçtima.
TBMZ, Birinci İçtima Devresi, Birinci Seçim Devresi, Olağanüstü İnikat, 21.11.1963 tarihli içtima.
TBMZ, Fevkalade İnikat, 04.09.1939 Tarihli İçtima.
TBMZ, İkinci İçtima Devresi, Altıncı İnikat, 28.02.1957 Tarihli İçtima s.8.
TBMZ, İkinci İçtima Devresi, Olağanüstü İnikat, 28.05.1952 Tarihli İçtima.
TBMZ. 1. İçtima Devresi. Fevkalade Toplantı. 6.3.1943 Tarihli İçtima.
Yaylı H. ve Yaslıkaya, R. (2012). Türkiye'de Yerel Hizmetlerle İlgili Yasal Düzenlemelerin Gelişimi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 47 (2), 65-82.
Yenigün Gazetesi, 11.12.1973 Tarihli Nüsha
Yeniyol Gazetesi, 08.Mayıs 1946 Tarihli Nüsha
Yeniyol Gazetesi, 11 Teşrin Evvel 1934 Tarihli Nüsha.
Yeniyol Gazetesi, 17 Eylül 1934 Tarihli Nüsha.
Yeniyol Gazetesi, 26 İkincikanun,1939 Tarihli Nüsha.
Yeniyol Gazetesi, 7 Birinci Kanun 1938 Tarihli Nüsha.
<https://www.trabzon.bel.tr/Web/Logolar> (10 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0012953.pdf> (07 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0012953.pdf> (07 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0013623.pdf> (10 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu> (15 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu> 15 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://www.trabzon.bel.tr/Icerik?id=eski-baskan-surmen-torenle-son-yolculuguna-ugurlandi> (12 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/1989/KesinSecimSonuclari/1989-Belediye-Baskanligi-Secimleri-Sonucu.pdf> (10 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/1999/BelediyeBaskanligi/Pdf/1999Mahalli-BelediyeBsk-Trabzon.pdf> (10 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)
www.suatoyman.com (05.01.2024 tarihinde erişim sağlandı)
<https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/2004/BelediyeBaskanligi/Pdf/2004Mahalli-BelediyeBsk-Tumu.pdf> (12 Ocak 2024 tarihinde erişildi.)

